

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2026. № 2.

ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.114>

УДК 378.147:005.342:159.9:378.22

Ю. М. Грибовська,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри технологій навчання, охорони праці та інклюзивної освіти,

*Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5205-9045>

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИМИ ПРОГРАМАМИ «ПСИХОЛОГІЯ» ТА «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ І ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Y. Hrybovska,

PhD in Economics, Associate Professor,

*Head of the Department of Learning Technologies, Occupational Safety and
Inclusive Education,*

*Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE
«University of Education Management» of the NAES of Ukraine*

ENTREPRENEURIAL COMPETENCE IN PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAMS "PSYCHOLOGY" AND "HIGHER SCHOOL PEDAGOGY": STRUCTURAL-FUNCTIONAL AND COMPARATIVE ANALYSIS

У статті здійснено структурно-функціональний і практико-орієнтований аналіз підприємницької компетентності у системі професійної підготовки фахівців за освітньо-професійними програмами «Психологія» та «Педагогіка вищої школи». Актуальність дослідження зумовлена трансформаційними процесами у сфері вищої освіти, зростанням конкуренції на ринку освітніх і психологічних послуг, посиленням академічної автономії закладів освіти та необхідністю забезпечення економічної стійкості професійної діяльності фахівців соціогуманітарного профілю.

У роботі уточнено зміст поняття «підприємницька компетентність» як інтегрованої професійної якості, що поєднує економічні знання, проектно-діяльнісні вміння, аналітичні навички, стратегічне мислення та етичну відповідальність. На основі структурного аналізу виокремлено когнітивний, проектний, фінансово-аналітичний, маркетинговий, лідерський і рефлексивний компоненти компетентності з урахуванням специфіки кожної освітньої програми.

Обґрунтовано відмінності між індивідуально-професійною моделлю підприємництва психолога та інституційно-проектною моделлю викладача вищої школи. Для майбутніх психологів підприємницька компетентність пов'язана з організацією приватної практики, фінансовим плануванням, управлінням професійною репутацією та ризик-менеджментом. Для майбутніх викладачів вона реалізується через академічне підприємництво, розроблення інноваційних освітніх програм, грантову діяльність, стратегічне планування та забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти.

Запропоновано механізми інтеграції підприємницької підготовки в освітній процес, зокрема впровадження бізнес-симуляцій, проектного навчання, модулів фінансової грамотності та грантрайтингу.

The article carries out a structural-functional and practice-oriented analysis of entrepreneurial competence in the system of professional training of specialists

in the educational and professional programs "Psychology" and "Higher School Pedagogy". The relevance of the study is due to transformational processes in the field of higher education, increased competition in educational and psychological services, strengthening the academic autonomy of the market of educational institutions and ensuring the economic sustainability of the professional activities of socio-humanitarian specialists.

The work clarifies the content of the concept of "entrepreneurial competence" as an integrated professional quality that provides economic knowledge, project-oriented changes, analytical skills, strategic thinking and ethical responsibility. On the structural basis of the analysis, cognitive, project, financial-analytical, marketing, leadership and reflective components of competence are distinguished, taking into account the specifics of each educational program.

The differences between the individual-professional model of entrepreneurship of a psychologist and the institutional-project model of a higher education teacher are substantiated. For future psychologists, entrepreneurial competence is associated with the organization of private practice, financial planning, professional reputation management and risk management. For future teachers, it is implemented through an academic enterprise, the development of innovative educational programs, grant activities, strategic planning and ensuring the competitiveness of a higher education institution. Mechanisms for integrating entrepreneurial training into the educational process are proposed, including the introduction of business simulations, project-based learning, financial literacy modules and grant rating.

It is concluded that the systematic combination of theoretical principles with practical modeling of entrepreneurial activity increases the readiness of applicants for professional autonomy and contributes to the formation of sustainable models of development of both individual practice and educational institutions.

Ключові слова: підприємницька компетентність, психологія, педагогіка вищої школи, стратегічне мислення, управління проєктами, конкурентоспроможність.

Keywords: entrepreneurial competence, psychology, higher education pedagogy, strategic thinking, project management, competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні трансформаційні процеси у сфері освіти та професійної діяльності актуалізують потребу у формуванні підприємницької компетентності як інтегрованої складової професійної підготовки фахівців соціогуманітарного профілю. Зростання конкуренції на ринку психологічних послуг, розвиток цифрових форматів консультування, автономізація закладів вищої освіти, посилення грантової активності та інституційної відповідальності університетів зумовлюють необхідність переосмислення традиційних моделей професійної діяльності.

У межах ОПП «Психологія» підприємницька компетентність набуває значення чинника професійної стійкості, самозайнятості та економічної життєздатності практики. Водночас у контексті ОПП «Педагогіка вищої школи» вона трансформується в академічне підприємництво, що пов'язане з розвитком освітніх програм, управлінням проєктами, інституційним лідерством та забезпеченням якості освіти.

Проблема полягає в необхідності теоретичного обґрунтування структури підприємницької компетентності та визначення її місця в системі професійної підготовки майбутніх психологів і науково-педагогічних працівників. Це безпосередньо пов'язано з такими практичними завданнями, як модернізація освітніх програм, підвищення конкурентоспроможності випускників, забезпечення економічної стабільності професійної діяльності та розвиток інституційної автономії закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері вищої освіти дослідження академічного підприємництва пов'язані з аналізом університетської автономії, проєктного менеджменту, грантової діяльності та комерціалізації результатів наукових досліджень. Відповідно до Закону України «Про освіту» компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4]. Компетентний – той, хто вміє реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю і емоційний стан для вирішення проблеми в конкретних умовах [1, с. 471].

Окремий напрям становлять праці, присвячені формуванню управлінських компетентностей викладача як агента інституційних змін.

Система освіти приділяє особливу увагу формуванню підприємницької компетентності як вирішальної у розвитку (як приватному, так і професійному) особистості та соціально-економічному розвитку суспільства загалом, адже сучасні реалії соціокультурного життя вимагають від будь-якої особистості розуміння політичних і соціально-економічних підвалин функціонування держави, усвідомлення особливостей організації економічної сфери, володіння елементарними вміннями оптимально організувати свій час, бюджет, внутрішні та зовнішні ресурси з максимальною користю для себе [2, с. 244].

Пріма Л. та Бортнюк Л. підприємницьку компетентність охарактеризували як наскрізну компетентність, яка застосовується в усіх сферах життя; базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику [3, с. 256].

Водночас у наукових публікаціях недостатньо систематизовано структурні компоненти підприємницької компетентності з урахуванням специфіки різних освітньо-професійних програм, що зумовлює потребу в комплексному міждисциплінарному аналізі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розширене теоретико-практичне обґрунтування змісту підприємницької компетентності в межах ОПП «Психологія» та ОПП «Педагогіка вищої школи» із посиленням прикладного складника її формування.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1. Проаналізувати сучасні підходи до трактування підприємницької компетентності в освітньому та професійному контекстах.
2. Визначити специфіку підприємницької компетентності практичного психолога і викладача вищої школи.
3. Обґрунтувати структурну модель компетентності (когнітивний, операційно-діяльнісний, аналітико-рефлексивний, особистісний компоненти).
4. Окреслити ризики й обмеження підприємницької діяльності у професійній та академічній сферах.
5. Запропонувати напрями інтеграції підприємницької підготовки в освітній процес.

Виклад основного матеріалу дослідження. У європейському освітньому просторі концепція підприємницької компетентності систематизована в межах рамки European Commission – EntreComp (Entrepreneurship Competence Framework). Підприємницька компетентність визначена як одна з ключових для навчання впродовж життя та трактується як здатність перетворювати ідеї на цінність для інших через мобілізацію ресурсів, інноваційність та управління ризиками [5].

У національному контексті підприємницька компетентність інтегрується в систему ключових компетентностей відповідно до стратегічних орієнтирів, визначених Міністерство освіти і науки України.

У більшості чинних стандартів підприємницька компетентність:

– **прямо не формулюється окремим пунктом** під назвою «підприємницька компетентність»;

– але **інтегрована через загальні компетентності**, наприклад:

- а) здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- б) здатність працювати в команді;
- в) здатність приймати обґрунтовані рішення;
- г) здатність діяти соціально відповідально;
- д) здатність ініціювати та реалізовувати проекти.

У деяких спеціальностях (особливо економічних, управлінських, освітніх) вона зазначена як «здатність до підприємницької діяльності».

Методологічно підприємницьку компетентність доцільно розглядати як багатокомпонентну структуру, що поєднує компоненти:

- когнітивний (економічні, правові, управлінські знання);
- операційно-діяльнісний (уміння реалізації ініціатив);
- аналітико-рефлексивний (оцінювання результативності);
- особистісний (відповідальність і професійна доброчесність).

Подальший аналіз конкретизує зміст цих компонентів у двох різних професійних моделях.

У межах ОПП «Психологія» підприємницьку компетентність доцільно розглядати як інтегровану професійну здатність психолога самостійно ініціювати, проектувати, організовувати та масштабувати психологічну практику або соціально-психологічні ініціативи, забезпечуючи їхню економічну життєздатність, етичну відповідність і суспільну значущість. Такий підхід виходить за межі традиційного розуміння підприємництва як виключно комерційної активності й акцентує увагу на поєднанні професійної автономії з відповідальністю перед клієнтом і суспільством.

В умовах зростання попиту на психологічні послуги, розвитку онлайн-консультування та посилення конкуренції на ринку фахівець-психолог дедалі частіше функціонує як самостійний суб'єкт професійної діяльності. Це означає необхідність не лише володіння фаховими знаннями та методиками, а й здатності стратегічно мислити, планувати власну діяльність, управляти ресурсами та прогнозувати професійні ризики. Таким чином, підприємницька

компетентність стає важливим чинником професійної стійкості та довгострокового розвитку кар'єри психолога.

Для професії психолога характерним є **ціннісно орієнтоване підприємництво**, у якому економічна ефективність поєднується з дотриманням професійної етики, забезпеченням психологічної безпеки клієнта, принципами конфіденційності та соціальної відповідальності. З огляду на це у підготовці здобувачів ОПП «Психологія» відбувається суттєве зміщення акцентів. Насамперед підприємницька компетентність розглядається як інструмент реалізації **професійної самозайнятості**, що забезпечує автономність, гнучкість і можливість індивідуального професійного позиціонування. Психолог не лише надає послуги, а й формує власну модель практики, визначає цільову аудиторію, формат роботи та стратегію розвитку.

Логічним продовженням цього вектора є розвиток **соціального підприємництва у сфері ментального здоров'я** – ініціювання програм підтримки вразливих груп, реалізація грантових проєктів, створення доступних освітніх продуктів. Економічна складова забезпечує сталість діяльності, а соціальна місія визначає її зміст і спрямованість.

Не менш важливим є **управління репутаційним капіталом** як стратегічним ресурсом. У професії, де довіра клієнта є визначальним чинником, репутація стає ключовим активом. Вона формується через якість послуг, публічну комунікацію, професійну поведінку в цифровому просторі, дотримання етичних норм та постійний розвиток компетентностей.

Звідси випливає потреба у **формуванні професійного бренду психолога** – чітко окресленої професійної ідентичності, позиціонування, визначеної експертної ніші. Такий бренд має ґрунтуватися на доказовій практиці, науковій обґрунтованості та прозорості діяльності.

Розширена структура підприємницької компетентності психолога передбачає системний підхід, у якому поєднуються знання, практичні вміння, рефлексивні механізми та особистісна зрілість фахівця. Така структура є

багатовимірною й охоплює не лише економічний аспект діяльності, а й професійно-етичний та соціальний виміри:

1. Когнітивний компонент (системні знання) – формує теоретичну основу підприємницької компетентності, не лише базові економічні уявлення, а глибоке розуміння психологічної практики як специфічного виду професійної діяльності з підвищеним рівнем етичної відповідальності та правової регуляції.

Передусім майбутній психолог має орієнтуватися в **моделях організації психологічної практики** – індивідуальній, груповій, змішаній або онлайн-форматі. Це дозволяє усвідомлено обирати формат діяльності відповідно до професійної спеціалізації та потреб цільової аудиторії.

Важливою складовою є знання **нормативно-правового регулювання професійної діяльності**, включно з питаннями ліцензування, договірних відносин із клієнтами, відповідальності за порушення професійних стандартів. Психолог повинен розуміти основи укладання договорів, визначення умов надання послуг та меж відповідальності сторін.

Окремого значення набуває обізнаність у **податкових моделях для самозайнятих фахівців**, фінансовому плануванні та обліку доходів і витрат. Це створює підґрунтя для економічної стабільності практики.

Поглиблення знань у сфері **психології ціноутворення та поведінкової економіки** дозволяє краще розуміти мотивацію клієнта, особливості прийняття ним рішень та фактори довіри до фахівця.

Не менш важливими є **стандарти конфіденційності та захисту персональних даних**, адже психолог працює з різною інформацією. Таким чином, когнітивний компонент забезпечує нормативно-ціннісну та економічну основу підприємницької діяльності психолога.

2. Операційно-діяльнісний компонент (практична реалізація) – забезпечує здатність трансформувати знання в економічно та соціально життєздатну практику.

Передусім психолог повинен уміти **розробити бізнес-модель власної практики**, визначити формат роботи, канали залучення клієнтів та структуру доходів. Це передбачає чітке **визначення цільової аудиторії та позиціонування**, що дозволяє сформувати унікальну професійну нішу.

Важливою складовою є **побудова клієнтського шляху (customer journey)** – від першого контакту до завершення співпраці. Це забезпечує системність взаємодії та підвищує рівень довіри.

До операційних умінь належить також:

- формування пакету послуг;
- створення авторських програм (тренінгів, курсів, терапевтичних груп);
- управління грошовими потоками;
- організація онлайн-консультування;
- делегування окремих функцій та міждисциплінарна співпраця;
- управління кризовими ситуаціями у професійній діяльності.

Особливе місце займає **управління професійними ризиками**.

Психолог повинен уміти ідентифікувати та мінімізувати:

- юридичні ризики (порушення договорів, конфіденційності);
- етичні ризики (конфлікт інтересів, перевищення компетентності);
- фінансові ризики (нестабільність доходів);
- репутаційні ризики;
- психологічні ризики, зокрема професійне вигорання.

Таким чином, операційно-діяльнісний компонент забезпечує практичну стійкість і конкурентоспроможність психолога.

3. Аналітико-рефлексивний компонент – дозволяє підтримувати якість послуг і стратегічно розвивати практику.

До цього компоненту належить **оцінювання результативності психологічних інтервенцій** та використання доказових підходів. Психолог має спиратися на науково обґрунтовані методики й регулярно аналізувати ефективність своєї роботи.

Важливим є **аналіз конкурентного середовища** та тенденцій ринку психологічних послуг. Це дозволяє адаптувати стратегію розвитку й визначати перспективні напрями спеціалізації.

До аналітико-рефлексивних механізмів також належать:

- стратегічне планування розвитку практики;
- ведення професійної статистики;
- участь у супервізії та інтервізії;
- самоаудит професійної діяльності.

Завдяки цьому компоненту забезпечується якісне зростання та довгострокова стабільність професійної діяльності.

4. Особистісний компонент – є визначальним, оскільки в психологічній професії саме особистість фахівця виступає основним інструментом роботи.

Підприємницька компетентність передбачає:

- етичну зрілість;
- сформовану професійну ідентичність;
- автономність мислення;
- толерантність до невизначеності;
- уміння встановлювати та утримувати професійні межі;
- готовність до безперервної освіти;
- баланс між емпатією та професійною дистанцією.

Саме поєднання цих характеристик дозволяє психологу залишатися стійким у професійному та економічному вимірах.

Розвинена підприємницька компетентність відкриває широкий спектр напрямів діяльності:

1. Приватна психологічна практика (індивідуальне та сімейне консультування, психотерапія, кризова допомога).

2. Освітні психологічні продукти (тренінги з емоційного інтелекту, стрес-менеджменту, розвитку soft skills).

3. Корпоративний консалтинг (HR-консультування, оцінювання персоналу, супровід організацій).

4. Соціальні та грантові проєкти (підтримка вразливих груп, робота з військовими, ВПО, молоддю).

5. Онлайн-підприємництво (вебінари, цифрові курси, авторські платформи).

6. Міждисциплінарна співпраця з педагогами, соціальними працівниками, медиками.

Для формування підприємницької компетентності у здобувачів ОПП «Психологія» доцільно впроваджувати:

- дисципліну з професійної самозайнятості;
- моделювання кейсів приватної практики;
- тренінги з побудови професійного бренду;
- курси фінансової грамотності;
- супервізійні практики;
- розроблення індивідуального професійного плану розвитку.

У контексті ОПП «Педагогіка вищої школи» підприємницьку компетентність доцільно трактувати як **інтегровану здатність педагогічного працівника ініціювати, проєктувати, реалізовувати та масштабувати освітні й наукові ініціативи**, забезпечуючи їхню академічну якість, інституційну доцільність та економічну життєздатність.

На відміну від індивідуалізованої моделі професійної самозайнятості, характерної для практичного психолога, у сфері вищої освіти підприємницька компетентність має **інституційний та проєктно-управлінський характер**. Йдеться про академічне підприємництво, розвиток освітніх програм, грантову діяльність, формування партнерств та підвищення конкурентоспроможності закладу освіти в умовах автономії.

Водночас підприємництво у вищій школі не зводиться до комерціалізації освітніх послуг. Воно передбачає баланс між інноваційністю, академічною доброчесністю та стратегічним розвитком закладу освіти.

Розширена структура підприємницької компетентності педагога включає:

1. Когнітивний компонент підприємницької компетентності викладача вищої школи – формує теоретико-методологічну основу для ініціювання та реалізації інновацій у сфері освіти.

Передусім здобувач повинен володіти знаннями з:

- економіки вищої освіти;
- менеджменту освітніх організацій;
- стратегічного управління закладом освіти;
- маркетингу освітніх програм;
- проєктного менеджменту;
- грантрайтингу та фандрейзингу;
- нормативно-правового забезпечення освітньої діяльності;
- систем забезпечення якості освіти.

Особливого значення набуває розуміння механізмів формування освітньої пропозиції в конкурентному середовищі, аналізу попиту на освітні послуги та позиціонування освітніх програм.

Важливою складовою є знання принципів академічної доброчесності, стандартів забезпечення якості, а також міжнародних підходів до розвитку університетів як центрів інновацій і соціального впливу.

Таким чином, когнітивний компонент забезпечує стратегічне бачення освітнього розвитку та інституційної конкурентоспроможності.

2. Операційно-діяльнісний компонент (практична реалізація) – передбачає здатність викладача трансформувати ідеї в конкретні освітні або наукові проєкти.

До ключових умінь належать:

- розроблення та модернізація освітніх програм;
- проєктування навчальних курсів із врахуванням потреб стейкхолдерів;
- підготовка грантових заявок;

- управління освітніми проєктами;
- координація роботи академічних команд;
- побудова партнерств із зовнішніми організаціями;
- впровадження інноваційних педагогічних технологій;
- комерціалізація результатів наукових досліджень (у межах нормативного поля).

Викладач повинен уміти аналізувати освітній ринок, визначати конкурентні переваги програми, формувати додану вартість освітнього продукту.

Особливе значення має **управління ризиками**, що можуть бути:

- фінансовими (недостатнє фінансування проєкту);
- управлінськими (неефективна координація команди);
- нормативними (порушення стандартів);
- репутаційними;
- академічними (порушення доброчесності).

Таким чином, операційно-діяльнісний компонент формує практичну здатність до інституційного лідерства.

3. Аналітико-рефлексивний компонент – системний моніторинг та оцінювання результатів діяльності.

До цього компоненту належать:

- аналіз ефективності освітніх програм;
- оцінювання навчальних результатів;
- моніторинг задоволеності здобувачів;
- аналіз ринку праці;
- стратегічне планування розвитку кафедри або програми;
- ведення проєктної документації;
- рефлексія управлінських рішень.

Рефлексивна діяльність дозволяє викладачеві коригувати стратегію розвитку, підвищувати якість освітніх послуг та адаптуватися до змін у нормативному та соціальному середовищі.

4. Особистісний компонент – має особливе значення, оскільки підприємницька ініціатива в академічному середовищі потребує лідерських і комунікативних якостей.

До ключових характеристик належать:

- академічне лідерство;
- стратегічне мислення;
- ініціативність;
- відповідальність за інституційні результати;
- готовність до змін;
- толерантність до невизначеності;
- здатність працювати в команді;
- управлінська культура;
- етична відповідальність.

Саме поєднання цих характеристик забезпечує здатність викладача виступати не лише транслятором знань, а й агентом інституційного розвитку.

Розвинена підприємницька компетентність відкриває такі напрями професійної діяльності:

- ініціювання нових освітніх програм;
- модернізація навчальних курсів;
- грантова діяльність;
- міжнародна академічна співпраця;
- створення центрів підвищення кваліфікації;
- розроблення програм подвійних дипломів;
- участь у стратегічному плануванні розвитку закладу освіти;
- освітній консалтинг.

Для формування підприємницької компетентності у здобувачів ОПП «Педагогіка вищої школи» доцільно впроваджувати:

- курс з освітнього менеджменту;
- моделювання процесу розробки освітньої програми;
- тренінги з проєктного менеджменту;

- практику підготовки грантових заявок;
- кейси з управління академічними командами;
- аналіз реальних стратегій розвитку університетів;
- розроблення індивідуальної стратегії професійного зростання.

Підприємницька компетентність у межах ОПП «Педагогіка вищої школи» – це не лише здатність залучати ресурси або ініціювати проєкти. Це інтегрована якість педагогічного працівника, що поєднує стратегічне мислення, управлінську культуру, академічну відповідальність і здатність до інституційного розвитку.

Вона передбачає гармонійне поєднання:

- інноваційності,
- економічної доцільності,
- академічної доброчесності,
- соціальної відповідальності,
- стратегічного бачення розвитку закладу вищої освіти.

Саме така модель підприємницької компетентності забезпечує конкурентоспроможність сучасного закладу освіти та професійну самореалізацію викладача в умовах трансформації вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що підприємницька компетентність у межах ОПП «Психологія» та «Педагогіка вищої школи» є інтегрованою професійною якістю, що поєднує економічну раціональність, етичну відповідальність, стратегічне мислення і здатність до інституційного або індивідуального розвитку.

Для психолога підприємницька компетентність виступає механізмом професійної самореалізації, економічної стабільності та соціальної місії у сфері ментального здоров'я. Передбачає поєднання психологічної допомоги з менеджерськими компетенціями. Фахівець має вміти не лише проводити інтервенції, а й планувати діяльність, управляти ресурсами, аналізувати ефективність роботи, розвивати партнерства та забезпечувати професійну

стійкість. Саме така інтеграція дозволяє майбутньому психологу успішно функціонувати в умовах ринкової конкуренції, не втрачаючи при цьому професійної етичності та гуманістичної спрямованості діяльності.

Для викладача вищої школи підприємницька компетентність виступає інструментом академічного лідерства, розвитку освітніх програм, залучення ресурсів та забезпечення конкурентоспроможності закладу освіти.

Спільною ознакою є необхідність балансу між інноваційністю та етичністю, економічною доцільністю та соціальною відповідальністю. Саме така інтеграція забезпечує стійкість професійної діяльності в умовах ринкової конкуренції та освітніх реформ.

Підприємницька компетентність є ключовою компетентністю в європейській освітній політиці, тоді як в українських стандартах реалізується опосередковано через систему загальних компетентностей. Доцільно впровадити уніфіковане формулювання поняття «підприємницька компетентність» в стандартах вищої освіти.

Література

1. Бондар В. Поняття «підприємницька компетентність» у науковому дискурсі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022 № 9-10 (123-124). С. 469-476. URL: <https://surl.lu/blagqj> (дата звернення: 14.02.2026).

2. Лупаренко С. Зміст, форми й методи розвитку підприємницької компетентності студентів у закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 28. С. 243-247.

3. Пріма Л. та Бортнюк Л. Підприємницька компетентність: сутність та дефініціювання *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 249-258. URL: <https://surl.li/uwmzgp> (дата звернення: 14.02.2026).

4. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 5 вер. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.02.2026).

5. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. URL: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2019/10/EntreComp_TheEntrepreneurship-Competence-Framework.pdf (дата звернення: 14.02.2026).

References

1. Bondar, V. (2022), “The concept of entrepreneurial competence in scientific discourse”, *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, vol. 9–10 (123–124), pp. 469–476, available at: <https://surl.lu/blagqj> (Accessed 14 Feb 2026).

2. Luparenko, S. (2020), “Content, forms and methods of developing entrepreneurial competence of students in higher education institutions”, *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, vol. 28, pp. 243–247.

3. Prima, L. and Bortniuk, L. (2021), “Entrepreneurial competence: essence and definition”, *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, vol. 1 (105), pp. 249–258, available at: <https://surl.li/uwmzgp> (Accessed 14 Feb 2026).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On Education”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 14 Feb 2026).

5. European Commission (2016), “EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework”, available at: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2019/10/EntreComp_TheEntrepreneurship-Competence-Framework.pdf (Accessed 14 Feb 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.02.26

Прорецензовано / Revised: 18.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 19.02.26